

Виокремлено два сезонних коливання часового ряду загального збуту продукції: перший сезон – з 1 березня по 31 липня, другий – з 1 серпня по 28 (29) лютого, що пояснюються двома сезонами: перший – великодними та першотравневими святами, другий – новорічними та різдвяними святами.

Отже, був визначений тренд динамічного ряду збуту продукції, а також було проведено згладжування ряду загального збуту продукції у двох сезонах за методами трирівневого інтервалу й експоненціального згладжування.

Таким чином, дане дослідження дає змогу перейти до наступного етапу аналізу часових рядів – побудови трендових моделей і є основою в точному прогнозуванні рівнів збуту продукції на майбутні періоди, що є однією з найважливіших стратегічних задач будь-якого підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наконечний С. І. Економетрія : підручник / С. І. Наконечний, Т. О. Терещенко, Т. П. Романюк. – Вид. 3-тє, допов. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 520 с.
2. Моргун О. М. Техніка та методи статистичного аналізу : навч. посіб. / О. М. Моргун. – Черкаси : ЧПБ, 2007. – 88 с.
3. Бриллинджер Л. Временные ряды. Обработка данных и теория / Л. Бриллинджер. – М. : Мир, 1980. – 536 с.
4. Четыркин Е. М. Статистические методы прогнозирования / Е. М. Четыркин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Статистика, 1977. – 220 с.
5. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посіб. / А. М. Єріна. – К. : КНЕУ, 2001. – 170 с.
6. Ван-дер-Варден Б. Л. Математическая статистика / Б. Л. Ван-дер-Варден. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1960. – 435 с.
7. Тутубалин В. Н. Статистическая обработка рядов наблюдений / В. Н. Тутубалин. – М. : Знание, 1973. – 64 с.
8. Волощенко А. Б. Теорія ймовірностей та математична статистика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / А. Б. Волощенко, І. А. Джалладова. – К. : КНЕУ, 2003. – 256 с.

УДК 631.16

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ОПТОВОГО ПОСТАЧАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Ю. П. Владика

Прогнозування фінансового стану підприємства і дослідження впливу складових торгової операції на фінансові результати й показники ефективності є дуже актуальним питанням економічної науки. Важливим моментом для будь-якого підприємства є визначення впливу ефективності діяльності на вартість кредиту.

На сьогодні тема дослідження питань фінансового аналізу, ефективності діяльності підприємства, його кредитоспроможності

досить популярна, їй присвячена ціла низка праць таких науковців, як О. І. Благодарний, Т. В. Блудова, А. З. Воронкова, Н. П. Лебідь, Г. В. Савицька та ін.

Багато уваги в публікаціях приділяється процесу фінансового аналізу та фінансової діагностики, як самостійному предмету дослідження. Але конкретно діючої та адаптованої системи аналізу впливу складових торгової операції на фінансові результати й показники

ефективності діяльності підприємства взагалі не виявлено.

Одним з недоліків у процесі планування ефективного розвитку підприємств оптового постачання є недосконалі методика прогнозування фінансового стану підприємства та дослідження впливу складових торгової операції на фінансові результати й показники ефективності діяльності підприємства.

У сучасній науці не вироблено методики, яка б дозволяла розраховувати оптимальні фінансові показники для покращення діяльності підприємства оптового постачання. Існує загальна потреба в завчасному прогнозуванні фінансового стану підприємства оптового постачання при різних сценаріях.

Слід зазначити, що багатофакторний фінансовий аналіз застосовуються переважно у великих організаціях і компаніях. Проте невеликі торгові підприємства все частіше використовують кредити для поповнення оборотного капіталу, тому не менш зацікавлені у побудові системи оцінки фінансового стану і, як результат, ефективності залучення кредитних ресурсів. Ефективність – складна економічна категорія. Для виміру її рівня використовують від 10 до 30 різноманітних індикаторів.

Аналіз фінансового стану підприємства (визначення фінансового результату, ефективності діяльності, кредитоспроможності) проводяться за стандартними алгоритмами.

Метою даної статті є обґрунтування методики визначення ефективності діяльності підприємств оптового постачання та її зв'язок з вартістю кредиту.

Розглянемо залежність величини прибутку від розміру виручки від реалізації товарів, а також від величини постійних і змінних витрат:

$$\Pi_1 = V_1 - C_{\text{змін.}} \cdot (V_1 : V) - C_{\text{пост.}}, \quad (1)$$

де Π_1 – прогнозована величина прибутку;
 V_1 – план виручки (виторгу) від реалізації товарів;
 V – фактичний розмір виручки (виторгу) від реалізації товарів за звітний період;
 $C_{\text{пост.}}$ і $C_{\text{змін.}}$ – величина постійних і змінних витрат за звітний період.

Таким чином, прогнозований прибуток дорівнює різниці запланованого розміру виручки від реалізації і змінних витрат, скорегованих на коефіцієнт зміни обсягу виторгу від реалізації і обсягу постійних витрат.

Розглянемо наступну, типову для підприємства оптового постачання, операцію, коли витрати на придбання товару й доставку покриваються повністю за рахунок кредитних ресурсів і повне погашення заборгованості перед банком настає в момент закінчення реалізації партії товару.

Будь-яка операція, у тому числі й торговельна буде ефективною, якщо підприємство буде мати прибуток, тобто виконається умова:

$$\Pi > 0, \text{ де } \Pi = V - C, \quad (2)$$

де Π – прибуток від торговельної операції;
 V – виторг (без ПДВ) від реалізації товару;
 C – витрати на придбання товару й витрати обігу.

Витрати обігу підприємств оптового постачання можна записати в наступному вигляді:

$$C_{\text{обігу}} = C_{\text{трансп.}} + \text{ОП} + \%K + C_{\text{упр.}} + \Pi, \quad (3)$$

де $C_{\text{обігу}}$ – витрати обігу підприємства оптового постачання на інтервалі часу реалізації товару;

$C_{\text{трансп.}}$ – витрати (без ПДВ) на навантаження (розвантаження) й транспортування товару;

ОП – орендна плата (без ПДВ) за складські площі;

$\%K$ – відсотки за кредит;

$C_{\text{упр.}}$ – управлінські витрати (без ПДВ);

Π – податки, що відносять на витрати обігу.

Початкова сума боргу за кредитом визначається таким чином:

$$\Sigma K_{\text{п}} = (C_{\text{п}} + C_{\text{дост.}}) \cdot Q, \quad (4)$$

де $\Sigma K_{\text{п}}$ – початкова сума кредиту;

$C_{\text{п}}$ – ціна придбання товару;

$C_{\text{дост.}}$ – витрати на доставку товару.

Відсотки по кредиту, який сплачується рівними частками, розраховуємо як:

$$\%K = (r \cdot \sum K_n \cdot t_{\text{руху}} : 360) + \sum (r \cdot \sum K_i \cdot t_i : 360), \quad (5)$$

де r – річна ставка відсотка по кредиту;
 n – кількість виплат банку в рахунок погашення заборгованості за кредитом;
 t_i – тривалість i -го тимчасового інтервалу, протягом якого заборгованість за кредитом не змінювалася.

Кількість виплат банку в рахунок погашення заборгованості за кредитом визначаємо як:

$$n = Q : K_T \cdot 30. \quad (6)$$

При цьому заборгованість перед банком $\sum K_i$ менше попереднього значення $\sum K_{i-1}$ на величину виплати банку в рахунок погашення боргу:

$$\sum K_i = \sum K_{i-1} - \sum PB, \quad (7)$$

де $\sum PB$ – сума виплати банку в рахунок погашення кредиту.

Величину разової виплати банку отримаємо з умови рівномірного погашення початкової суми заборгованості $\sum K_n$ протягом n діб:

$$\sum PB = \sum K_n : n. \quad (8)$$

Підставляючи значення початкової суми боргу (4) у (7), одержимо:

$$\sum PB = [(C_n + C_{\text{дост}}) \cdot Q] : n, \quad (9)$$

З $\sum K_i = \sum K_{i-1} - \sum PB$ (10) визначимо розмір непогашеної заборгованості перед банком:

$$\sum K_i = \sum K_n - \sum PB_i. \quad (11)$$

Підставляючи $\sum K_i = \sum K_n - \sum PB_i$ (12) і $t_i = 1$ у формулу (5), одержимо таке рівняння для розрахунку відсотків по кредиту:

$$\%K = (r \cdot \sum K_n \cdot t_{\text{руху}} : 360) + \sum [(r \cdot \sum K_n \cdot i \cdot \sum PB) \cdot t_i : 360]. \quad (13)$$

Звідси:

$$\%K = [(r \cdot \sum K_n : 360) (t_{\text{руху}} + n)] - \sum (r \cdot i \cdot \sum PB \cdot n : 360). \quad (14)$$

З урахуванням того, що $n = 1$ ($\sum (r \cdot i \cdot \sum PB \times n : 360)$) можна представити в наступному вигляді:

$$\sum (r \cdot i \cdot \sum PB \cdot n : 360) = (n : 2) \cdot r \cdot \sum PB \cdot (n + 1) : 360. \quad (15)$$

Підставляємо рівняння (15) у рівняння (14), враховуючи умову $\sum K_n = n \sum PB$:

$$\%K = [(r \cdot \sum K_n : 360) \cdot (t_{\text{руху}} + [(n - 1) : 2])]. \quad (16)$$

Оскільки $n > 1$, то вищевказану формулу для розрахунку відсотків можна записати у вигляді:

$$\%K = (r \cdot \sum K_n : 360) \cdot (t_{\text{руху}} + n : 2). \quad (17)$$

Підставляючи $n = Q : K_T \cdot 30$ (18) у рівняння $\%K = [(r \cdot \sum K_n : 360) \cdot (t_{\text{руху}} + n : 2)]$ (19), маємо:

$$\%K = (r \cdot \sum K_n : 360) \cdot [t_{\text{руху}} + (Q : K_T \cdot 30 : 2)]. \quad (20)$$

З формули (17) видно, що відсотки по кредиту залежать від часу руху товару труху і часу реалізації партії товару n .

Таким чином, запропонована методика дозволяє визначити основні показники для ефективної діяльності підприємства та прогнозувати фінансовий стан підприємства оптового постачання при різних сценаріях (ринкових ситуаціях). До сценаріїв можна віднести: підвищення кредитної ставки, зниження ціни реалізації товару, збільшення транспортного тарифу й т. д. У свою чергу, прогнозування рухів ринку й зміна фінансового стану підприємства служать необхідною умовою для прийняття своєчасних управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Факторний аналіз фінансового стану промислових підприємств області / О. І. Благодарний, В. В. Авдєєва, І. О. Кортикова, М. Г. Гуртова // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 1.
2. Блудова Т. В. Розробка значимого набору показників з урахуванням нормативів для моделювання фінансового стану підприємства

- і управління його діяльністю / Т. В. Блудова, М. С. Островська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 6 (49).
3. Лебідь Н. П. Фінансовий аналіз діяльності підприємств, що приватизуються, та деякі особливості його застосування / Н. П. Лебідь, Н. П. Кравцова // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2000. – № 6.
 4. Воронкова А. З. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А. З. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточноукр. нац. ун-та, 2004. – 315 с.
 5. Савицкая Г. В. Анализ эффективности деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – М. : ООО «Новое издание», 2003. – 160 с.

УДК 65.012.8+338.24

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Л. М. Шимановська-Діанич, кандидат технічних наук;
Д. В. Бульченко

Необхідність постійного дотримання економічної безпеки об'єктивно зумовлюється наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням забезпечення стабільності й функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Безпека економічної діяльності є життєво необхідною умовою і основним принципом функціонування усіх шаблів економіки, що набуває статусу комплексної, суспільної та соціальної потреби власників і керівників підприємств [12, с. 15].

Особливо актуальні проблеми забезпечення безпеки для підприємств із високим рівнем залежності від зовнішніх джерел матеріальних ресурсів і ринків збуту продукції. В умовах соціалістичної економіки підприємства здебільшого мали забезпечувати фізичний захист своїх об'єктів – від крадіжок, техногенних аварій, пожеж тощо. Підприємствам не мали приділяти настільки уваги забезпеченню своєї економічної безпеки, тому що для боротьби з такими явищами, як промислове шпигунство, корупція, організована економічна злочинність, переважно використовувалися державна система правоохоронних органів, державні служби безпеки. Але зараз, в умовах жорсткої конкурентної боротьби, коли підприємства самі цілком відповідають за результати господарської діяльності, проблема забезпечення економічної безпеки стає надзвичайно акту-

альною.

Українські дослідники звернулися до неї нещодавно, саме цим і пояснюється невелика кількість наукових праць у цій галузі. Ще менше праць присвячено саме управлінню безпекою на засадах системного підходу. Різним аспектам проблеми економічної безпеки присвячено наукові праці І. В. Берези, О. М. Бондаренко, П. А. Герасимова, Л. І. Донець, М. М. Зацеркляного, О. Ф. Мельникова, Е. А. Олейнікова, А. В. Козаченко, С. М. Шкарлет та ін.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі системного бачення усіх складових економічної безпеки запропонувати нову, більш ефективну модель управління безпекою підприємства.

Офіційним термін «економічна безпека» став у 1985 р., коли на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята резолюція «Міжнародна економічна безпека». На 42-й сесії був зроблений наступний крок – прийнята Концепція міжнародної економічної безпеки [8, с. 8]. Проаналізуємо існуючі тлумачення цього поняття. С. М. Шкарлет виділяє два концептуальні підходи до семантики та поняття «безпека», а саме: статичний (безпека як стан) і діяльнісний (безпека як діяльність). Саме діяльнісний підхід закладено в основу сучасного уявлення про категорію безпеки в усіх варіантах її прояву, відповідно до яко-